

speciem vel nobilitatem actus theologicæ, sed simpliciter propter genus actus supernaturalis quoad substantiam, ut nomen ipsum præ se fert, superat enim ex vi suæ entitatis vires naturæ; ergo hic defectus virium ad tales actus est naturalis voluntati secundum se spectatæ in omni statu, et respectu cujuscumque actus talis ordinis eundem habet defectum; ac proinde auxilio gratiæ indiget. Et juxta hunc modum distinguendi hos actus infusos ab acquisitis et objectis eorum, processit manifeste divus Thomas 1. 2, quæst. 63, articulo quarto, et dicta quæstione prima de Virtut., art. 10, præsertim ad 8.

13. *Solutio primi argumenti in num. 2.* — *Solutio secundi ibid.* — Ad primum fundamentum contrariæ sententiæ constat responsio ex dictis; nam licet materia moralis sit eadem in actu supernaturali et naturali, nihilominus motivum et ratio est diversa, et illa eadem materia est capax motivi, seu honestatis supernaturalis, qualis a nobis explicata est, et hoc sufficit ut actus sit supernaturalis, et specie distinctus ab acquisito, seu naturali. Ad secundum respondemus imprimis nos non ponere hos actus supernaturales propter solam relationem ad ultimum finem supernaturalem. Scimus enim etiam naturales actus posse referri ad illum finem ex libera intentione operantis, et tunc non accipere ab illo fine substantialem speciem, sed accidentalem, per extrinsecam relationem, seu denominationem. Ponimus ergo hos actus propter intrinsecum objectum formale supernaturale, a quo accipit actus virtutis substantialem speciem. Atque ita respondet D. Thom., d. a. 4, ad 1, et in d. a. 10, ad 9 et 10, qui recte hinc colligit actum infusum habere proportionem ad ultimum finem supernaturalem, et aliter referri in illum quam acquisitum. Potestque ita explicari; nam actus moralis supernaturalis natura sua tendit in finem ultimum supernaturalem, et ad illum disponit, etiamsi ab operante non referatur; actus autem naturalis non ita tendit, nisi ab extrinseco quasi elevetur et ordinetur. Similiter dicimus hos actus non poni propter rationem meriti; tum quia actus naturales possunt esse meritorii, saltem extrinsecus elevati; tum etiam quia, ut supra diximus, solus modus meriti non est satis ad explicandam supernaturalitatem actuum. Ponimus ergo illos propter intrinsecam specificationem supernaturalem quam habent, ut explicatum est. Inde vero etiam ad rationem meriti habent majorem proportionem; nam si sint in homine

grato, ex se et absque alia relatione, sunt perfecte meritorii; naturales autem semper indigent extrinseca relatione formali vel virtuali, ut infra suo loco latius explicabimus.

14. *Solvitur tertium argumentum in eodem num. 2.* — Ad tertium respondemus nos hic non agere de necessitate præcepti aut medii talium actuum ad salutem, sed de necessitate gratiæ ad ipsos actus, quæ necessitas potest optime a priori separari. Nam gratia necessaria est non solum ad actus præceptos, sed etiam ad actus consilii, si supernaturales sint, et ideo, quidquid sit de præcepto operandi aliquando hos actus, ut fiant sicut fieri possunt, gratia erit ad illos necessaria. Non est autem improbable aliquando posse intervenire hanc obligationem, ut in actu martyrii, vel simili. Unde nihil ad rem facit, quod ex Concilio Tridentino adducitur, quia Concilium tradidit doctrinam certam, rem autem inter Theologos controversam noluit definire, illam tamen non exclusit; tum etiam quia ibi numeravit actus necessarios ad justificationem, de qua ibi tractabat; isti autem actus non sunt necessarii ad justificationem. Postea vero, in capite 16, generaliter dixit influxum gratiæ Christi esse necessarium ad fructus justitiæ, ad quos isti actus pertinent; quomodo autem ille influxus sit necessarius non declaravit, quia non pertinet ad dogmata fidei.

15. *Ad quartum argumentum in num. 3.* — In quarto principali argumento, petitur quomodo judicium prudentiæ infusæ possit esse supernaturale, cum pendeat ex conjecturis, et circumstantiis sensu vel alias naturaliter cognititis, et hujus occasione tangitur similis difficultas de assensu theologico. Sed hoc postulat longiorem disputationem ad alia loca pertinentem. Dico ergo breviter judicium prudentiæ infusæ, licet requirat cognitionem circumstantiarum particularium ut conditionem necessariam, non tamen per se fundari in illa tanquam in propria ratione assentiendi, sed in divino lumine, seu revelatione applicata ad talem materiam, mediante illa cognitione. Sicut etiam assensus fidei requirit sufficientem propositionem objecti naturaliter cognitam, non tamen in illa per se fundatur. Solum est differentia, quia revelatio fidei immediatius applicatur ad suam materiam, quam ad materiam prudentiæ. Atque idem dicere soleo de assensu theologico, si in suo ordine perfectus sit, id est, si habeat certitudinem majorem quam sit certitudo assensus naturalis, ex quo ille deducitur; nam certitudo major superna-

turalis est et ideo non potest per se fundari in assensu naturali. Sed de hoc latius in tractatu de Fide.

16. *Ad ultimum argumentum in eodem n. 3.* — In ultima confirmatione, petitur an hi actus virtutum moralium supernaturales possint esse in homine peccatore, et consequenter an gratia habitualis sit necessaria ad illos eliciendos. Aliqui affirmant hos actus essentialiter pendere ex dilectione Dei super omnia, ut finis supernaturalis est, quia ex relatione ad illum finem distinguuntur ab actibus naturalibus. Unde concludunt non posse esse in homine peccatore, nec sine gratia habituali. Potestque hoc suaderi, quia alias virtutes infusæ morales possent esse et permanere in homine, amissa gratia habituali, quia ubi sunt actus, possunt esse habitus, hoc autem communiter non conceditur.

17. *Vera resolutio.* — *Hi actus possunt in peccatore reperiri.* — Contrariam vero sententiam censeo veram. Nam illa dependentia essentialis horum actuum a dilectione charitatis Dei super omnia gratis excogitata est. Quia hi actus nec pendent ab actuali dilectione quæ tunc esse debeat, quando isti actus fiunt, ut est per se notum: vix enim possunt fieri tot actus, vel certe requirunt magnam perfectionem in operante, quæ ad tales actus necessaria non est. Neque etiam pendent ab actu præterito dilectionis virtualiter nunc influente, primo, quia ille influxus solum potest esse accidentaliter, ut supra dicebam; non est ergo simpliciter necessarius. Secundo, quia contingere potest ut aliquis sit in gratia, et nunquam prius habuerit dilectionem Dei super omnia, ut in parvulo baptizato veniente ad usum rationis, et peccatore justificato per solam attritionem cum sacramento; ille autem potest exercere actus istos, quia etiam habitus habet, et nulla repugnantia cogitari potest; ergo naturalis relatio fundata in præcedenti dilectione super omnia non est simpliciter necessaria. Sola vero relatio habitualis ad summum potest requiri ad meritum, non vero ad substantiam actus, quia non est proprie relatio actus, sed potius personæ; ergo, quoad substantiam actus, poterit talis actus esse in peccatore, licet in illo non sit meritorius. Cum autem tales actus in sua substantia sint supernaturales et honesti, etiam in peccatore tales erunt. Tertio, licet daremus esse necessariam aliquam relationem operantis ad ultimum finem et beatitudinem supernaturalem, posset hæc fieri per virtutem spei quam pecca-

tor habet, nam hoc modo etiam peccator orare potest, vel eleemosynam facere, ut aliquo modo præparet sibi viam ad beatitudinem; ergo hoc modo non obstat quominus peccator habere possit supernaturales actus morales.

18. *Progredditur tradita solutio.* — Igitur veritas est ad substantiam horum actuum non esse necessariam relationem operantis in ordine ad ultimum finem, sed sufficere ut actus fiant ex intrinseco motivo, et objecto formali talium virtutum. Nam ab illo habet actus suam substantiam et speciem, et tunc ipsemet natura sua tendit in talem finem, ut explicatum in superioribus est. Potest autem peccator moveri ad hos actus eliciendos ex intrinseco motivo supernaturali, quia habet fidem et supernaturalem regulam; ergo potest ex illa moveri ad operandum. Atque hoc modo potest peccator habere attritionem supernaturalem, potest etiam habere voluntatem moriendi pro fide priusquam justificetur, et sic de aliis. Igitur, per se loquendo, gratia habitualis non est necessaria ad eliciendos hos actus, sed actuale auxilium potest sufficere, quod non negat Deus peccatori, si ipse velit quod in se est facere per propria auxilia. An vero, hoc non obstante, hæc virtutes morales sint per se connexæ cum gratia sanctificante, et ab illa nunquam separentur, dicemus postea. Nunc solum dicimus non esse necessarium ut Deus statim infundat habitum virtutis peccatori elicienti unum vel alium actum ejus, quia nec ibi intervenit meritum de condigno, neque aliqua lex vel promissio de hoc extat.

CAPUT XVII.

UTRUM PRÆTER ACTUM FIDEI SINT IN INTELLECTU SPECULATIVO ALIQUI ACTUS SUPERNATURALES, PROPTER QUOS GRATIA PER SE NECESSARIA SIT?

1. *De Spiritus Sancti donis agendum.* — Diximus de necessitate gratiæ ad proprios actus virtutum theologialium et moralium divini ordinis; nunc superest dicendum de quibusdam actibus qui, per antonomasiam, dona Spiritus Sancti dicuntur. Quamvis enim omnia bona quæ nobis a Deo communicantur, quatenus ab amore ipsius procedunt, qui Spiritui Sancto appropriatur, possint late vocari Spiritus Sancti dona, et specialius ea quæ ad gratiam pertinent et ad salutem æternam conducunt; specialissime vero appropriatum est a Theologis hoc nomen quibusdam superna-

turalibus perfectionibus quæ justis a Spiritu Sancto dantur, de quibus tractat generatim D. Thom. 1. 2, quæst. 68, et speciatim 2. 2, in tractatibus de singulis virtutibus, quibus dona annectuntur: alii vero Theologi in 3, distinct. 34 et 34, qui præcipue tractant de habitibus, et per occasionem aliquid attingunt de actibus; nobis autem visum est (sicut de virtutibus moralibus dixi), ad complementum hujus libri, qui est de necessitate gratiæ ad actus supernaturales, oportere de his actibus hoc loco sermonem habere, et per illorum cognitionem ad ea quæ de habitibus dicenda sunt viam parare.

2. *Colliguntur Spiritus Sancti dona ex Scriptura.* — Prius autem scire oportet disputationem hanc de actibus donorum fundatam esse a Theologis in loco Isai. 11: *Requiescet super illum spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini.* In quibus numerantur septem speciales perfectiones ad actus intellectus et voluntatis pertinentes. Nam primum illud membrum: *Requiescet super illum spiritus Domini*, non continet specialem effectum, sed quasi genus ad cætera dona, quæ sunt quasi species. Sic Tertul., lib. 5 contra Marcion., cap. 8: *Requiescet (inquit) super illum spiritus Domini. Dehinc species ejus enumerat, spiritus sapientiæ, etc.* Videtur autem ibi nominari effectus sub nomine causæ, ut donum a Spiritu Sancto procedens spiritus Domini vocetur. Unde Nazianzenus, orat. 43 in Sanct. Pentecost., hunc attingens locum: *Isaias (inquit), ut opinor, spiritus operationem spiritum appellare solet.* Vel certe ipse spiritus Domini a suis effectibus et donis multipliciter denominatur, ut Hieronym., Cyrillus et Origenes ibi exponunt: idemque spiritus Domini dicitur requiescere in eo cui confert dona sua; vel certe ipsa dona, seu effectus spiritus appellantur a Propheta spiritus, ut denotetur fieri in nobis per motionem Spiritus Sancti adeo singularem et excellentem, ut per antonomasiam spiritus Domini vocentur.

3. *De Christo Domino loquitur Propheta.* — *Ad alios tamen homines extenditur.* — Notandum præterea est ad litteram solum de Christo Prophetam loqui, et in illo prædicare requiescentem Spiritum Sanctum cum his donis suis, quod manifestum est ex contextu: *Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet.* Per virgam enim Virginem, et per

florem Christum Sancti intelligunt, Hieronymus et Cyrillus ibi, Augustinus, lib. 3 de Symbolo ad Catechum., cap. 4. Subjungitur autem: *Et requiescet super eum spiritus Domini*; igitur super florem Christum, ut iidem Patres exponunt, spiritus cum donis suis requiescet, ut etiam optime Bernard., serm. 2 de Annuntiat., Cyprian., lib. ad Quir., c. 11. Nihilominus tamen verba illa ad cæteros justos iidem Patres extendunt, vel quia Christus non sibi soli, sed nobis etiam illa accepit, vel quia de plenitudine ejus omnes accepimus; in Christo enim fuerunt illa dona cum plenitudine tanquam in exemplari. Et hoc sentit Chrysostomus in Psalm. 44, ubi eundem Isaiæ locum de Christo tractans, ait: *Nos de plenitudine ejus accepimus*; et infra: *Sed illic quidem est integra et universa gratia, in hominibus autem parum quid, et gutta ex illa gratia.* Augustinus etiam, serm. 199 de Tempore, cap. ult., dicit nos repleti septiformi spiritu, sicut Isaias prophetaverat, et prædicta verba subjungit. Item serm. 17 de Sanctis, 1 de Annuntiat., dicit Isaiam ibi *septem illa notissima dona spiritualia commendare*, quæ nobis cum Christo communia esse intelligit. Addit vero Christo, tanquam magistro et doctori attribui, incipiendo a sapientia, descendendo usque ad timorem, id est, humilitatem, in nobis vero debere a timore incipere, ut ad sapientiam perveniatur. Quem discursum latius prosequitur lib. 2 de Doctrin. Christ., cap. 7, et lib. 4 de Sermon. Domini in monte, cap. 4; et fusius Ambros., Apocal. 4, vel alius sub ejus nomine.

4. *Idem docent alii Patres.* — Simili modo Hieronymus, in Isaiam, hæc septem dona intelligit prædicta esse futura in Christo tanquam in capite, ut intelligamus quod, *absque Christo, nec sapiens quis esse potest, nec intelligens, nec consiliarius, nec fortis, nec eruditus, nec pius, nec plenus timoris Dei.* Et Cyrillus, lib. 2 in Isaiam, parum a principio, eadem verba explicans, ait Spiritum Sanctum insedis in Christo, *velut in ipso primo, et quasi in primitiis generis, posterioribus ut in nobis deinceps conquisceret ac maneret, ac in credentium mentibus cum voluptate habitaret.* Ambrosius etiam Psalm. 118, serm. 5, in illa verba, *Initium sapientiæ timor Domini*, in nobis septem illos effectus Spiritus declarat; et lib. 3 de Sacram., cap. 2, dicit omnibus baptizatis infundi Spiritum, *cum omnibus his virtutibus.* Gregorius vero, lib. 4 Moral., cap. 12, alias 28, dicit per conceptionem bonæ cogita-

tionis illas septem virtutes in nobis oriri, quas Isaias numerat, quas etiam ibi a virtutibus theologis distinguit. Et homilia 29 in Ezechielem, dicit nobis aditum ad celeste regnum aperiri per *septiformem gratiam, quam Isaias in ipso nostro capite, vel in ejus corpore enumerat.* Et optime Cyprianus, libro de Cardin. Christi operibus, capite de Unct. Chrism.: *Ex hujus (id est, Spiritus Sancti) unctionis beneficio, et sapientia nobis et intellectus divinitus datur, et consilium, et fortitudo cælitus illabitur, scientia, et pietas, et timor spirationibus supernis infunditur.* Et alios Patres retuli, 1 tom., in 3 part., disput. 20, sect. 1. Hinc ergo omnes scholastici infra allegandi conveniunt, verba illa ita fuisse de Christo quasi per antonomasiam dicta, ut suo modo et per participationem ad omnes justos pertineant, nam in eis etiam Spiritus Sanctus donum sapientiæ et cætera operatur.

5. *Expenduntur aliqui Patres contrarium opinantes.* — Unus Origenes, hom. 6 in Num., de solo Christo verba illa interpretatur, ita ut reliquos etiam Prophetas et Sanctos excludat, quia licet de aliis dicatur quod requievit in illis spiritus Dei, nihilominus *supra nullum alium, spiritum Dei requievisse septemplici hac virtute describitur.* Quod latius prosequitur hom. 3 in Isai. Ad hanc sententiam videtur accedere Tertull., lib. contra Judæos, cap. 9, ubi post verba Isaiæ subjungit: *Neque enim ulli hominum universitas spiritualium documentorum competeat, nisi in Christum.* Quod repetit lib. 3 contra Marcion., cap. 17. Verumtamen non videntur Origenes et Tertulianus locuti in sensu aliis Patribus contrario, sed Origenes præcipue facit vim in verbo *Requievit*, conferendo illud cum verbo *manendi*, quo dictum fuit Joanni Baptistæ: *Super quem videris Spiritum Sanctum descendentem, et manentem*, Joan. 1. Nam illis verbis significatum esse dicit in nullo ita requievisse et mansisse spiritum Domini, sicut in Christo, quia ab initio conceptionis, et semper sine interruptione in summa perfectione in illo requievit. Unde etiam volunt in nullo fuisse dona Spiritus cum illa plenitudine et perfectione quæ fuit in Christo; non tamen negant eadem septem dona aliis justis per Christum, et juxta uniuscujusque mensuram communicari.

6. *Assertio.* — *Hæc dona sine gratia non perficiuntur.* — De his ergo donis, cum certum sit in actibus primo consistere vel per actus exerceri, certum etiam est esse actus gratiæ spe-

cialis, et non posse sine auxilio gratiæ perfici eo modo quo per Prophetam prædicuntur, et virtute promittuntur. Ita sentiunt omnes allegati Patres, et in eo etiam Theologi conveniunt: nam a Propheta satis aperte significatur; tum quia vocando hæc dona spiritus Domini, aut ab eis denominando spiritum Domini, satis indicat non inveniri in nobis perfectiones illas, nisi ex peculiari influxu et operatione Spiritu Sancti; tum etiam quia prius de Christo dixit Propheta: *Egredietur de radice Jesse*, et addit: *Et requiescet super eum spiritus Domini*, ut explicaret hæc dona divinitus fuisse addenda Christo in humanitate ejus ultra omnem perfectionem ejus, ut pura quædam natura et creatura existit; multo ergo magis in nobis per illa verba significantur dona superantia naturam. Hoc ergo supposito, superest inquirendum quales sint isti actus donorum, an scilicet sint in sua substantia supernaturales, et an sint distincti ab actibus virtutum, de quibus hactenus tractavimus. Quoniam vero ex illis actibus quatuor ad intellectum pertinent, scilicet sapientia, intellectus, scientia et consilium, et tres ad voluntatem, fortitudo, pietas et timor, in quibus distinctæ sunt difficultates, et modi explicandi rationes eorum longe diversi, ideo in hoc capite de tribus intellectualibus donis, quæ magis ad speculativam partem intellectus pertinent, in capite vero 18 de aliis donis moralibus seu ad affectum pertinentibus dicemus, et inde tandem patebit quid de consilio sentiendum sit.

7. *Prima opinio negans distingui a virtutibus.* — *Ejus fundamentum.* — Multi ergo ex antiquis Theologis, loquentes generaliter de donis, docuerunt non esse distincta a virtutibus, sed ad illas reduci, seu esse idem cum illis respective, et servata proportione. Ita censuit Scot. in 3, d. 34, q. unic. § *Ad istam questionem*, et ibi Gabr., art. 2; Major ibidem, quæst. 1; et ibi Palac., disp. unic.; Guliel. Paris., libr. de Virtutib., fol. 73, col. 1. Citari etiam solet Altisiod., l. 3 Summæ, tract. 11, cap. 1 et sequentibus; ille vero, licet quoad virtutes morales hanc doceat sententiam, quoad dona intellectus aliter sentit, ut infra videbimus. Et eodem modo opinatur Gerson., Abstra. 28, lit. E, in tract. de Donis Spiritus Sancti. Eademque sequuntur sententiam aliqui ex novis interpretibus D. Thom., ad 1. 2, quæst. 68. Fundamentum hujus sententiæ est, quia nulla potest ratio sufficiens distinctionis specificæ inter actus virtutum et donorum as-